

mun. Chișinău, str. M. Kogălniceanu, nr.70,
Republica Moldova, MD-2009,
tel. (+ 373 22) 22 30 79, fax:(+ 373 22) 22 53 30,
e-mail: info@csj.md

Chișinău, M. Kogalniceanu 70 street,
Republic of Moldova, MD-2009,
tel. (+ 373 22) 22 30 79, fax:(+ 373 22) 22 53 30,
e-mail: info@csj.md

Curții Constituționale a Republicii Moldova
str. Alexandru Lăpușneanu 28, Chișinău, Republica
Moldova, MD-2004

În conformitate cu prevederile art. 7 alin. (3), (3¹) (3²) Cod de procedură penală, art. 24, 25 lit. d) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, art. 38 lit. d), 39 din Codul jurisdicției Constituționale și cu Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 09 februarie 2016 privind interpretarea articolului 21 alin. (8) din Legea nr. 65 din 30 martie 2023, privind evaluarea externă a judecătorilor și candidaților la funcția de judecător la Curtea Supremă de Justiție, vă expediem copia încheierii nr. 1r – arest – 3/2023 a Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 31.05.2023 de examinare a cererii de ridicare a excepției de neconstituționalitate și sesizarea avocaților Posturusu Nicolae, Balan Petru și Vizardogă Ion în numele inculpatului Dodon Igor privind excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 21 alin. (8) din Legea 65 din 30.03.2023, privind evaluarea externă a judecătorilor și a candidaților la funcția de judecător la Curții Supreme de Justiție în partea care prevede că: *”În cazul în care buna funcționare a Curții Supreme de Justiție este grav afectată, din cauza numărului de posturi vacante, Consiliul Superior al Magistraturii poate transfera, cu titlu temporar, prin derogare de la prevederile Legii nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului, din instanțele de nivel inferior judecători care corespund criteriilor legale de ocupare a funcției de judecător al Curții Supreme de Justiție....”*, pentru soluționare.

Anexe:

- copia cererii privind ridicarea excepției de neconstituționalitate – 6 file;
- sesizarea privind excepția de neconstituționalitate – 28 file;
- copia încheierii nr. 1r – arest – 3/2023 din 31 mai 2023 a Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție, privind examinarea cererii cu referire la ridicarea excepției de neconstituționalitate – 5 file;

Judecătorul
Curții Supreme de Justiție

Talpă Boris

Sesizare privind excepția de neconstituționalitate

***a unor prevederi din Legea nr. 65 din 30 martie 2023 privind evaluarea externă a judecătorilor
și a candidaților la funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție***

A. Autorii excepției de neconstituționalitate¹

- 1. Petru Balan, avocat**
- 2. Nicolae Posturusu, avocat**

¹ Aici, autorul excepției de neconstituționalitate va alege rubrica relevantă, ștergându-le pe celelalte.

B. Informații pertinente despre cazul dedus judecării instanței de drept comun²

1. Pe rolul Curții Supreme de Justiție se află pentru examinare în fond cauza penală nr. 1-1/22 de învinuire a lui Igor Dodon în comiterea infracțiunilor prevăzute de art. 324 alin. (3) lit. a), b), c) Cod penal, art. 42 alin. (3), (5), 181² alin. (5) Cod penal. Cauza penală este examinată de completul de judecători format din: președinte – Vladimir Timofti, judecători: Ghenadie Plămădeală (judecător-raportor) și Anatolie Țurcan – membru al completului.

2. Potrivit actului de învinuire, Dodon Igor Nicolae, născut la 18.02.1975, număr de identificare 0960304018797, cu domiciliul în mun. Chișinău, str. Alexandru Xenopol 31, studii superioare, doi copii minori la întreținere, ex-Deputat și ex Președinte al Republicii Moldova, angajat în calitate de președinte al Asociației Obștești „Uniunea de Afaceri Moldo-Rusă”, se învinuiește precum că, în perioada decembrie 2016 — decembrie 2020, ar fi comis infracțiunile de coruperea pasivă în proporții deosebit de mari de către o persoană cu funcție de demnitate publică în interesul unei organizații criminale și infracțiunea de organizator și complice la acceptarea finanțării partidului politic din partea unei organizații criminale, infracțiuni pe care acuzare consideră că ar fi fost comise în următoarele circumstanțe:

La 07.06.2019, se pretinde că Igor Dodon ar fi acționat cu intenție directă, conform unui plan infracțional bine chibzuit din timp și exercitând funcția de Președinte al Republicii Moldova, fiind persoană cu funcție de demnitate publică, conform poziției 1 din Anexa la Legea nr. 199/2010 cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică și acționând contrar obligațiilor stabilite de art. 77 alin.(2) din Constituția Republicii Moldova, conform cărora Președintele Republicii Moldova reprezintă statul și este garantul suveranității, independenței naționale, al unității și integrității teritoriale a țării; contrar angajamentelor asumate prin jurământul depus la validarea mandatului de Președinte al Republicii Moldova, în conformitate cu prevederile art. 79 alin.(2) din Constituția Republicii Moldova, conform cărora s-a obligat să apere democrația, drepturile și libertățile fundamentale ale omului, suveranitatea, independența, unitatea și integritatea teritorială a Moldovei; contrar prevederilor art.86 alin.(1) din Constituția Republicii Moldova, conform cărora, Președintele Republicii Moldova poartă tratative și ia parte la negocieri, încheie tratate internaționale în numele Republicii Moldova și le prezintă, în modul și în termenul stabilit prin lege, spre ratificare Parlamentului, acționând contrar prevederilor legale, urmărind promovarea intereselor lui Plahotniuc Vladimir și Iaralov Serghei, care au creat și conduceau o organizație criminală și care aveau interesul de a controla procesele politice, sociale și economice din Republica Moldova, precum și scopul de a se eschiva de la răspundere penală în Federația Rusă, acționând inclusiv întru realizarea intereselor sale personale și ale partidului politic „Partidul Socialiștilor din Republica Moldova”, aflându-se în incinta sediului partidului politic „Partidul Democrat din Moldova”, din mun. Chișinău, str. Armenească 44/3, ar fi pretins și ar fi acceptat bani în sumă de la 600 000,00 până la 1 000 000,00 dolari SUA, ceea ce conform cursului Băncii Naționale a Moldovei constituia la acel moment suma de la 10 922 400, 00 până la 18 204 00, 00 lei MD, de la Plahotniuc Vladimir și Iaralov Serghei, pentru a negocia în

² Această parte a formularului trebuie să conțină un rezumat al informațiilor pertinente referitoare la cauza dedusă judecării instanței de drept comun, i.e. instanței în fața căreia sau de care a fost ridicată excepția de neconstituționalitate

calitate de Președinte al Republicii Moldova, cu factori de decizie din Federația Rusă, condiții favorabile partidului politic „Partidul Democrat din Moldova” și personal lui Plahotniuc Vladimir privind crearea unei coaliții de guvernare în Republica Moldova, între partidul politic „Partidul Democrat din Moldova” și partidul politic „Partidul Socialiștilor din Republica Moldova”, ceea ce prevedea modul de distribuire a funcțiilor de miniștri în cadrul noului Guvern și a funcțiilor de conducere a instituțiilor publice, precum și exonerarea lui Plahotniuc Vladimir de la răspundere penală pe dosarele pendinte în privința acestuia, care sunt în gestiunea organelor de drept din Federația Rusă.

În continuarea aceleași învinuiri absurde, Dodon Igor este acuzat că, urmărind intenția de a intra în posesia banilor și folosirea acestora în interes personal și în interesul partidului politic „Partidul Socialiștilor din Republica Moldova”, ar fi solicitat lui Plahotniuc Vladimir și Iaralov Serghei, ca banii preținși și acceptați să fie transmiși lui Furculiță Corneliiu, care avea calitatea de membru al comitetului executiv politic și mandatar financiar al partidului politic „Partidul Socialiștilor din Republica Moldova”, prin intermediul lui Botnari Constantin, care la acel moment exercita funcția de secretar general al partidului politic „Partidul Democrat din Moldova”.

Procurorul pretinde în actul de învinuire că, potrivit înțelegerii între Dodon Igor, Plahotniuc Vladimir și Iaralov Serghei, banii care ar fi fost preținși și ar fi fost acceptați de către Igor Dodon, urmau a fi folosiți de către Furculiță Corneliiu, pentru achitarea salariului membrilor partidului politic „Partidul Socialiștilor din Republica Moldova” și altor cheltuieli aferente ale aceluiași partid politic. Astfel, acuzatorul de stat presupune că, Dodon Igor, fiind persoană cu funcție de demnitate publică, ar fi pretins, ar fi acceptat personal și ar fi primit prin mijlocitori, bunuri în proporții deosebit de mari, ce nu i se cuvin, pentru sine și pentru o altă persoană, pentru a îndeplini și pentru a grăbi îndeplinirea unei acțiuni în exercitarea funcției sale, acționând în interesul unei organizații criminale. Astfel, acuzatorul de stat consideră că Igor Dodon ar fi săvârșit infracțiunea prevăzută de art.324 alin.(3) lit. a), lit. b) și lit. c) din Codul penal.

La fel, potrivit aceluiași act de învinuire, Dodon Igor este învinuit că, la 04.06.2019, aflându-se în incinta sediului partidului politic „Partidul Democrat din Moldova”, din mun. Chișinău, str. Armenească 44/3, fiind persoană cu funcție de demnitate publică și exercitând funcția de Președinte al Republicii Moldova, acționând în interesul partidului politic „Partidul Socialiștilor din Republica Moldova”, ar fi organizat acceptarea cu bună știință a finanțării partidului politic „Partidul Socialiștilor din Republica Moldova” de către Plahotniuc Vladimir și Iaralov Serghei, care au creat și conduceau organizația criminală „Plahotniuc”. Procurorul indică că la data de 04.06.2019, Dodon Igor, în cadrul întâlnirii cu Plahotniuc Vladimir și Iaralov Serghei, aflându-se în incinta sediului partidului politic „Partidul Democrat din Moldova”, din mun. Chișinău, str. Armenească 44/3, ar fi acceptat de la Plahotniuc Vladimir și Iaralov Serghei, bani în sumă de la 600 000,00 pînă la 1 000 000,00 dolari SUA, ceea ce conform cursului Băncii Naționale a Moldovei, constituia la acel moment suma de 10 922 400, 00 lei MD și respectiv 18 204 00, 00 lei MD, pentru cheltuieli curente ale partidului politic „Partidul Socialiștilor din Republica Moldova”, inclusiv pentru achitarea salariilor angajaților aceluiași partid politic. Conform acestei pretinse înțelegeri între Dodon Igor, Plahotniuc Vladimir și Iaralov Serghei, banii care

ar fi fost solicitați și pretins a fi acceptați de către Dodon Igor, urmau a fi transmiși lui Furculiță Corneliu, prin intermediul lui Botnari Constantin, iar ulterior urmau a fi folosiți de către Furculiță Corneliu, care avea calitatea de membru al comitetului executiv politic și mandatar financiar al partidului politic „Partidul Socialiștilor din Republica Moldova”, prin intermediul lui Botnari Constantin, care la acel moment exercita funcția de secretar general al partidului politic „Partidul Democrat din Moldova”, mijloace financiare pentru achitarea salariului membrilor partidului politic „Partidul Socialiștilor din Republica Moldova” și altor cheltuieli aferente ale aceluiași Partid Politic.

La fel, Dodon Igor, este acuzat de faptul că la 07.06.2019, aflându-se în incinta sediului partidului politic „Partidul Democrat din Moldova”, din mun. Chișinău, str. Armenească 44/3, fiind persoană cu funcție de demnitate publică și exercitând funcția de Președinte al Republicii Moldova, ar fi acționat în interesul partidului politic „Partidul Socialiștilor din Republica Moldova” și de comun acord cu persoane din conducerea Federației Ruse, ar fi pretins de la Plahotniuc Vladimir, care a creat și conducea organizația criminală „Plahotniuc”, finanțarea ilegală a partidului politic „Partidul Socialiștilor din Republica Moldova”, cu transmiterea lunară persoanelor responsabile de gestiunea financiară a partidului politic „Partidul Socialiștilor din Republica Moldova”, a sumei de la 600 000,00 până la 1 000 000,00 dolari SUA, ceea ce conform cursului Băncii Naționale a Moldovei constituia la acel moment suma de la 10 922 400, 00 până la 18 204 00, 00 lei MD, pentru cheltuieli curente ale partidului politic „Partidul Socialiștilor din Republica Moldova”, inclusiv achitarea salariilor angajaților aceluiași partid.

Astfel, procurorul indică în actul de învinuire că Dodon Igor, ar fi fost *de facto* conducătorul partidului politic „Partidul Socialiștilor din Republica Moldova” și că ar fi organizat și dirijat acceptarea cu bună știință a finanțării partidului politic din partea unei organizații criminale și ar fi contribuit la comiterea infracțiunii prin sfaturi, indicații, prestare de informații, înlăturarea de obstacole, astfel ar fi săvârșit infracțiunea prevăzută de art.42 alin.(3) și alin. (5), 181² alin.(5) din Codul penal.

3. Din esența actului de învinuire rezultă că dl Igor Dodon este acuzat pentru fapte comise în timpul mandatului de Președinte al Republicii Moldova și în legătură cu exercitarea atribuțiilor care rezultă din mandatul de Președinte al Republicii Moldova.

Astfel Dl Dodon Igor este acuzat de comiterea infracțiunilor prevăzute de art.42 alin.(3) și alin. (5), 181² alin.(5) din Codul penal și de art.324 alin.(3) lit. a), lit. b) și lit. c) din Codul penal.

Se pretinde că dl Dodon Igor ar fi comis aceste infracțiuni în timp ce:

- a) exercita funcția de Președinte al Republicii Moldova;
- b) în calitate de Președinte a Republicii Moldova era persoană cu funcție de demnitate publică, conform poziției 1 din Anexa la Legea nr. 199/2010 cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică;
- c) la data pretinselor fapte ar fi acționat contrar obligațiilor de Președinte a Republicii Moldova prevăzute de art. 77 alin.(2) din Constituția Republicii Moldova care prevede că Președintele Republicii Moldova este șeful statului și că reprezintă statul și este garantul suveranității, independenței naționale, al unității și integrității teritoriale a țării;

- d) ar fi acționat contrar angajamentelor asumate prin jurământul depus la validarea mandatului de Președinte al Republicii Moldova, în conformitate cu prevederile art. 79 alin.(2) din Constituția Republicii Moldova;
- e) ar fi acționat contrar prevederilor art.86 alin.(1) din Constituția Republicii Moldova, conform cărora, Președintele Republicii Moldova poartă tratative și ia parte la negocieri, încheie tratate internaționale în numele Republicii Moldova și le prezintă, în modul și în termenul stabilit prin lege, spre ratificare Parlamentului.

4. În această cauză penală, Igor Dodon se află în stare de arest din data de 24 mai 2022 până la data de 18.11.2022, când prin încheierea Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 18 noiembrie 2022, în privința inculpatului Dodon Igor, a fost aplicată măsura preventivă – obligarea de a nu părăsi țara pe un termen de 60 zile până la 19 ianuarie 2023. Prin încheierea Curții Supreme de justiție din 16.01.2023 măsura preventivă – obligarea de a nu părăsi țara a fost prelungită pe un termen de 60 zile până la 20 martie 2023, ulterior prin încheierea Curții Supreme de justiție din 16.03.2023 măsura preventivă – obligarea de a nu părăsi țara a fost prelungită pe un termen de 60 zile până la 19 mai 2023. La 3 mai 2023 acuzatorul de stat a solicitat Curții Supreme de Justiție prelungirea măsurii preventive.

C. Obiectul sesizării³

Prezenta sesizare are drept obiect examinarea constituționalității articolului 21 aliniat (8) din Legea nr.65 din 30 martie 2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și a candidaților la funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție.

D. Argumentarea incidenței unui drept sau a mai multor drepturi din Constituție⁴

La 30 martie 2023 Parlamentul a adoptat Legea nr.65 din 30 martie 2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și a candidaților la funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție, care în articolul 21 aliniat (8) prevede:

„În cazul în care buna funcționare a Curții Supreme de Justiție este grav afectată din cauza numărului de posturi vacante, Consiliul Superior al Magistraturii **poate transfera**, cu titlu temporar, **prin derogare de la prevederile Legii nr.544/1995 cu privire la statutul judecătorului, din instanțele de nivel inferior judecători care corespund criteriilor legale de ocupare a funcției de judecător al Curții Supreme de Justiție. [...].**”

Or, scopul declarat al legii este de fapt de a reglementa raporturile juridice aferente procedurii de evaluare externă a integrității etice și financiare (în continuare – evaluare) a judecătorilor Curții Supreme de Justiție și a candidaților la funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție.

Astfel, în condițiile normative reglementate de art.21 alin.(8) din Legea nr.65/2023, pe lângă caracterul derogatoriu al normei, se instituie un mecanism temporar de „asigurare a funcționalității Curții Supreme de Justiției” în condiții contrare prevederilor Constituției.

Astfel, art. 115 alin.(1) și respectiv alin. (4), prevăd că: Justiția se îndeplinește prin Curtea Supremă de Justiție, prin curțile de apel și prin judecătorii. Iar, organizarea instanțelor judecătorești, competența acestora și procedura de judecată sînt stabilite prin lege organică.

La rîndul său, în vederea reglementării detaliate a prevederilor art.115 alin.(4) din Legea Supremă, Legiuitorul a prevăzut în Legea nr.544/1995, reglementările după cum urmează:

Art. 20 alin. (4): Promovarea judecătorului în funcția de judecător la o instanță superioară se face numai cu acordul acestuia, prin concurs, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii, de către Președintele Republicii Moldova. Transferul judecătorului la o instanță de același nivel sau la o instanță inferioară se face numai cu consimțămîntul lui, de către Consiliul Superior al Magistraturii.

În continuarea logicii, art.20² prevede: „Judecătorii care solicită promovarea într-o instanță judecătorească **ierarhic superioară [...].**”

În ceea ce privește **detașarea**, Legea prevede expres că: „judecătorul poate fi detașat din funcție, cu consimțămîntul său, prin hotărîre a Consiliului Superior al Magistraturii, în scopul îndeplinirii unei funcții în cadrul secretariatului Consiliului Superior al Magistraturii, în cadrul

³ În această parte a formularului se vor menționa prevederile contestate în fața Curții Constituționale, potrivit competenței sale *ratione materiae*. Aceste prevederi trebuie să fie aplicabile la soluționarea cauzei în care a fost ridicată excepția de neconstituționalitate.

⁴ În această parte a formularului, autorul excepției de neconstituționalitate va argumenta de ce consideră aplicabil unul sau mai multe drepturi garantate de Constituție, adică va argumenta dacă există o ingerință în unul sau mai multe drepturi garantate de Constituție.

Institutului Național al Justiției sau al subdiviziunii Ministerului Justiției care asistă Agentul Guvernamental”

Astfel, din prevederile Legii nr.544/1995, citate *supra*, conturăm următoarele axiome juridice:

- Ierarhia națională a instanțelor judecătorești este următoarea: Curtea Supremă de Justiție, curțile de apel și judecătorii;
- Promovarea unui magistrat în cadrul sistemului judecătoresc are loc în format etapizat, ierarhic superior (vertical);
- Mecanismul promovării dintr-o instanță ierarhic inferioară într-o instanță ierarhic superioară este precedat de un concurs, o evaluare, etc.
- Detașarea unui judecător nu poate fi realizată decât în CSM, INJ, MJ, nicidecum nu în Curtea Supremă de Justiției (în special în calitate de magistrat al acesteia.)

Complementar, în condițiile reglementate de art. art.21 alin.(8) din Legea nr.65/2023, magistrații transferați temporar în cadrul Curții Supreme de Justiție:

1. Nu vor fi supuși procedurii de evaluare (vetting), sau vor fi favorizați în cadrul acesteia, drept măsură de stimulare pentru transferarea temporară la CSJ;
2. Vor examina contestațiile depuse de candidații care nu au promovat procesul de evaluare pre-vetting.
3. Vor examina recursuri în pofida calității *de facto* de judecători ai instanțelor de fond. Or, instanța nu este sediul, ci magistratul.

Aceste raționamente, denotă că politicul creează un climat favorabil pentru respectivii magistrați detașați, pe deoparte scutindu-i de la procedura de evaluare, iar pe de altă parte, politica promovată trădează intențiile obscure – potrivit căror actualii magistrați ai CSJ urmează a fi înlăturați de la examinarea contestațiilor candidaților care nu au trecut procesul de evaluare pre-vetting.

Or, în aceste condiții politicul a și adoptat art.21 alin.(8) anume în redacția respectivă. Scopul real fiind înlocuirea magistraților CSJ cu un corp de judecători „detașați temporar”.

Respectiva distorsiune legislativă a fost realizată în opoziție cu regulile tehnicii legislative, cât și cu prevederile Legii nr.100/2017 cu privire la actele normative, care printre altele stabilește principiile și etapele legiferării, etapele și regulile elaborării proiectelor actelor normative.

Legea 100/2017 prevede expres obligația realizării unei analize ex-ante, pentru determinare a opțiunilor de soluționare a problemei ori de atingere a obiectivului și analiza impactului. În acest sens, norma prevăzută la art. 21 alin. (8) din Legea nr. 65/2023 nu cunoaște nici o analogie a dreptului, sau o analogie cu standardele internaționale.

Reamintim că, spre exemplu în Albania, procesul de re-evaluare extraordinară a judecătorilor și procurorilor a fost precedat de o **temeinică reformă constituțională și legislativă**.

În 2014, Parlamentul Albaniei a înființat o Comisie parlamentară însărcinată cu elaborarea reformei în justiție. După mai multe ședințe și o serie de consultări publice, această comisie a întocmit un Raport prin care a constatat în baza unor sondaje desfășurate între anii 2009-2015, că în societatea albaneză predomină o percepție generalizată despre sistemul de justiție ca fiind

unul profund afectat de corupție, influențe externe, lipsă de profesionalism, de transparență și de celeritate, iar multe hotărâri definitive rămân neexecutate vreme îndelungată.

Strategia de Reformă, a servit drept temei pentru **adoptarea unor amendamente semnificative la Constituția Albaniei** – la 22 iulie 2016 – precum și pentru elaborarea și adoptarea unor legi cruciale, inclusiv a Legii privind Re-Evaluarea Judecătorilor și Procurorilor, cunoscută pe scurt ca **Legea Vetting**.

Această Lege a stabilit că toți judecătorii și procurorii din Albania (precum și alți funcționari din instanțe, precum grefierii și consilierii judiciari) urmează să treacă un proces de re-evaluare de tranziție, în fața unei Comisii Independente de Calificare și în fața unei Camere Speciale de Apel, în baza a trei criterii de evaluare, și anume: evaluarea averii; verificarea integrității; precum și o evaluare a competenței profesionale.

Primele decizii ale instituțiilor nou-create de vetting au fost adoptate începând cu luna februarie 2018, în privința judecătorilor de la Curtea Constituțională, aproape toți dintre care au fost în rezultat demși prin vetting, preponderent pentru faptul că nu au putut să-și justifice proprietățile deținute, multe dintre care ulterior au și fost confiscate de către Procuratura Anticorupție.

Astfel, Curtea Constituțională a Albaniei și-a sistat temporar activitatea în luna mai 2018, deoarece în urma vetting-ului, doar un singur judecător din cei 9 a fost confirmat în funcție. Abia în decembrie 2020 Curtea Constituțională a Albaniei a redevenit funcțională.

Din aceste date factologice observăm că, în Albania judecătorii Curții Constituționale, precum și cei ai instanțelor ordinare nu au fost „înlocuiți temporar” cu magistrați sau cu „experți juridici”, ci dimpotrivă aceste instanțe au rămas nefuncționale pînă la completarea lor exclusiv în condițiile prevăzute de Constituție sau legi organice.

Subsidiar, manevra juridică operată prin art. 21 alin. (8) din Legea nr. 65/2023, nu înseamnă nimic altceva decît o derogare. Or, derogarea, deși nu se confundă cu modificarea, poate constitui, în unele situații, un indiciu în ceea ce privește oportunitatea modificării textului actului normativ de la care se face derogarea. Este cazul derogărilor repetate și la scurte intervale, de la prevederile unui anumit act normativ. Asemenea derogări conduc la concluzia că actul normativ respectiv nu răspunde, pe deplin, tuturor cerințelor din câmpul său de aplicare, creând astfel necesitatea unei reconsiderări pe fondul soluțiilor care trebuie adaptate la toate ipotezele, prin prisma cerinței sociale.

Analiza acestor dispoziții arată că ele sunt ilogice, deoarece schimbarea unei soluții prin alta înseamnă anume introducerea unei soluții noi.

Dacă la prima vedere expresia latină *nulla regula sine exceptione* (excepția întărește regula), este alogică, într-o altă interpretare ea dezvăluie mai precis esența maximei – „nu putem vorbi de excepție (de la regula) dacă nu avem o regulă”, adică prezența unei excepții confirmă existența unei reguli, ceea ce conduce la forma ceva mai digerabilă: excepția confirmă regula).

Astfel, potrivit Curții Europene pentru Drepturile Omului: nu pot exista derogări de la principiul securității raporturilor juridice (art. 6 §1 al Convenției) decât doar anumite motive substanțiale și imperioase o cer.

Subsecvent, în Comentariul general nr. 32 privind art. 14 (dreptul la egalitate în fața tribunalelor și instanțelor și la un proces echitabil) din Pactul internațional cu privire la drepturile

civile și politice, publicat la 23 august 2007, Comitetul pentru drepturile omului al Organizației Națiunilor Unite s-a exprimat după cum urmează:

„19. Garantarea competenței, independenței și imparțialității unui tribunal în sensul primului paragraf al art. 14 reprezintă un drept absolut, care nu suferă nicio excepție. Garantarea independenței se referă, în special, la procedura de numire a judecătorilor, calificările care le sunt cerute și inamovibilitatea acestora până la vârsta obligatorie de pensionare sau până la expirarea mandatului, în măsura în care există dispoziții în acest sens; condițiile care reglementează promovarea, transferul, suspendarea și încetarea raporturilor de muncă; și independența efectivă a instanțelor față de orice intervenție politică din partea puterii executive și a puterii legislative. Statele trebuie să ia măsuri care să garanteze în mod expres independența puterii judecătorești și să protejeze judecătorii față de orice formă de ingerință politică în deciziile acestora prin Constituție sau prin adoptarea unor legi care să stabilească proceduri clare și criterii obiective în ceea ce privește numirea, remunerarea, durata mandatului, promovarea, suspendarea și revocarea magistraților, precum și măsurile disciplinare la care pot fi supuși aceștia.

E. Argumentarea pretensei încălcări a unuia sau a mai multor drepturi garantate de Constituție⁵

Încălcarea drepturilor garantate de Constituție se conturează prin prisma incidenței normelor constituționale după cum urmează.

Incidența articolului 6 din Constituție.

În Hotărârea Curții Constituționale nr. 5/2011, Înalta Curte a reiterat că separația puterilor în stat în putere legislativă, putere executivă și putere judecătorească presupune instituirea unui sistem de garanții, restricții și echilibre, care ar exclude posibilitatea dominării uneia dintre ele, ar asigura funcționarea autonomă a fiecărei ramuri a puterii, precum și colaborarea lor.

În Hotărârea nr. 24/2013, Curtea evidențiază din nou esența fundamentală a principiului separației și colaborării puterilor în stat, proclamat de art.6 din Constituție, ca principiu fundamental de organizare și funcționare eficientă a instituțiilor statului de drept, **pentru excluderea oricăror imixțiuni reciproce.**

Potrivit principiului constituțional, puterile legislativă, executivă și judecătorească nu pot concura între ele, având sarcina de a-și exercita separat atribuțiile în limitele rigorilor impuse de Constituție, printr-o colaborare reciprocă pentru exercitarea puterii de stat. Instituirea principiului separației puterilor statului are drept scop crearea unui sistem de guvernare ce ar permite stoparea abuzului din partea unei puteri.

Curtea Constituțională observă că o componentă a puterii de stat care are un potențial mai puternic de influență poate oricând să-și subordoneze o altă putere. Având în vedere că o putere socială poate fi frânată în eventualitatea unor abuzuri în exercitarea puterii de stat numai printr-o altă putere, echivalentă după prerogative și posibilități, Curtea în jurisprudența sa a dezvoltat principiul separației și colaborării puterilor statului, garantat de art.6 din Constituție, și a dedus drept componentă inalienabilă a acestui principiu echilibrul ramurilor puterii de stat.

În Hotărârea nr.23/2011 privind interpretarea articolului 116 alin. (4) din Constituție, Curtea a apreciat cu titlu de principiu faptul că:

„19. Principiul echilibrului instituțional, cunoscut astăzi sub denumirea *“checks and balances”* (în traducere aproximativă din limba engleză însemnând *“sistemul de frâne și contrabalante”*), stă la baza democrației și presupune echilibrul puterilor și controlul lor reciproc, astfel încât puterile statale să aibă aproximativ aceeași pondere, adică să fie echilibrate, pentru a se putea limita reciproc, evitând astfel ca puterea statală să fie folosită în mod abuziv. 20. Acest sistem de frâne și contrabalante reprezintă condiția *sine qua non* a democrației moderne, împiedicând omnipotența legislativului, pe cea a executivului sau a judiciarului.”

În Hotărârea nr. 33/2013, Înalta Curte a apreciat că respectarea principiului separării puterilor implică nu doar faptul că nici una din ramurile puterii nu intervine în competențele unei

⁵ În această parte a formularului, autorul excepției de neconstituționalitate va argumenta, după caz, de ce consideră că îi este încălcat un sau mai multe drepturi garantate de Constituție. Este recomandabil ca acesta să urmeze, în argumentarea sa, următorii pași: (1) dacă ingerința în unul sau mai multe drepturi garantate de Constituție este prevăzută de lege; în caz afirmativ, (2) dacă ingerința urmărește realizarea unui scop legitim permis de Constituție; în caz afirmativ, (3) dacă există o legătură rațională între ingerință și scopul legitim urmărit; în caz afirmativ, (4) dacă ar putea fi instituite alte măsuri legislative la fel de eficiente și mai puțin intruzive pentru dreptul/drepturile fundamentale în discuție; în caz afirmativ, (5) dacă ingerința este proporțională cu scopul legitim urmărit.

alte ramuri, dar și faptul că nici una dintre aceste ramuri nu își va neglija atribuțiile pe care este obligată să le exercite în domeniul specific de activitate - îndeosebi atunci când o astfel de obligație este statuată în Legea Supremă sau a fost impusă printr-o hotărâre a Curții Constituționale, instanță care, în virtutea art.134 din Constituție, asigură în cele din urmă realizarea principiului separării puterii de stat.

În Hotărârea Curții Constituționale nr.18/2012, Înalta Curte a subliniat că funcționarea oricărei societăți democratice presupune în permanență ca premisă esențială în realizarea statului de drept necesitatea creării unui sistem instituționalizat de control capabil să „cenzureze” activitatea autorităților publice la orice nivel, astfel încât puterea deținută să nu devină o prerogativă la discreția celor ce o exercită.

În ceea ce privește **interacțiunea funcțională a puterii judecătorești cu celelalte puteri**, subliniem că în Hotărârea Curții Constituționale nr. 11/2010, Înalta Curte a punctat că procedurile privind numirea, promovarea, transferarea, demisia sau eliberarea din funcția de judecător, președinte și vicepreședinte al instanței de judecată, într-o societate democratică, bazată pe principiul separării puterilor, trebuie să garanteze, pe de o parte, pe independența justiției, iar pe de altă parte, să excludă abuzurile puterii judecătorești de prerogativele sale. Anume pentru aceste considerente procedurile în cauză sînt organizate și realizate conform Constituției Republicii Moldova, într-o manieră ce angajează obligatoriu Consiliul Superior al Magistraturii, ca organ ce exercită autoadministrarea judecătorească, și o autoritate reprezentînd altă putere – Președintele Republicii Moldova sau, după caz, Parlamentul.

Complementar, în Hotărârea nr.7/2015, Curtea a stabilit că, intervenția discreționară și necontrolată a unui organ al executivului în activitatea justiției, este un fapt inadmisibil și contrar Constituției.

Astfel, concluzionă că realizarea principiului separației și colaborării puterilor de stat este asigurată, conform alin. (3) art. 134 al Constituției, de către Curtea Constituțională. Or, în calitate de garant al realizării principiului separației puterilor, statuat în art.6 din Constituție, Curtea Constituțională, în conformitate cu alin.(3) art.134 din Constituție, are obligația de a declara neconstituțională orice abatere de la acest principiu.

Complementar, cazului fiind incidentă Hotărîrea Curții Constituționale nr.32/2017, prin care Înalta Curte a apreciat că prevederile contestate permit intervenția discreționară și necontrolată a unui organ din afara puterii judecătorești în activitatea justiției, fapt inadmisibil și contrar Constituției. De asemenea, **intervenția unui organism, care nu face parte din puterea judecătorească, în problemele strict administrative ale unui organism din puterea judecătorească este inacceptabilă din perspectiva principiilor separației puterilor și al bunei-administrații.**

Cu referire la puterea judecătorească, necesită a fi reținut faptul că în virtutea misiunii constituționale a puterii judecătorești, limitele colaborării și separării puterii judecătorești cu celelalte puteri, sunt determinate atât de Constituție cât și standardele internaționale în domeniul justiției, la care Republica Moldova a aderat, art. 8, art.4, art. 20 din Constituție. Or, intervenția în activitatea puterii judecătorești, nu poate fi realizată în fraudă dreptului la un proces echitabil sau standardelor internaționale în domeniul justiției.

Incidența articolului 7 din Constituție

Articolul 7 din Constituție prevede că, Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică.

Constituția statului reglementează relațiile sociale fundamentale, care sunt esențiale pentru instaurarea, menținerea și exercitarea puterii (H.C.C. 35/1995).

Constituția, ca lege fundamentală care stabilește principiile pe baza cărora se organizează statul și societatea, este un document cu semnificație specifică nu doar în plan juridic, ci și în context politico-istoric. (H.C.C. 36/2013). Normele din Constituție formează un tot unitar, aflat într-o legătură logico-juridică indisolubilă. În acest context, Constituția consacră o diviziune tripartită a funcțiilor statului, care este un principiu fundamental de organizare a statului. Astfel, textul constituțional reflectă imaginea statului ca o structură de organe. Prin urmare, pornind de la spiritul Constituției, trebuie să se asigure funcționalitatea tuturor instituțiilor statului, respectarea strictă a principiilor și valorilor supreme, reprezentând în mod practic testul eficacității Constituției ca Lege Supremă a unui stat de drept (H.C.C. 7/2016). Prin adoptarea Constituției, actul juridic cu forță juridică supremă, a fost consacrat statul ca un bun comun al întregii societăți. Una dintre cele mai importante obligații ale unui stat democratic bazat pe lege și justiție este de a respecta, de a apăra și de a proteja valorile, precum și drepturile omului și libertățile, pe care se bazează Constituția însăși, a căror consacrare, apărare și protecție efective constituie *la raison d'être* a statului însuși. În caz contrar, nu ar fi posibil ca statul să fie considerat bunul comun al întregii societăți. (HCC 7/2016).

Legile constituționale, prin care se modifică Constituția, nu pot fi considerate inferioare Constituției, deoarece ele conțin norme constituționale, care, după intrarea lor în vigoare, devin parte componentă a Constituției, garantarea supremației căreia intră în competența Curții Constituționale (DCC 5/2001 controlul constituționalității amendamentelor la Constituție).

Prevederile Legii constituționale nr.120 din 23 septembrie 2021 potrivit căreia „ Membrii Consiliului Superior al Magistraturii din rândul judecătorilor în funcție la data intrării în vigoare a prezentei legi își exercită mandatul până la expirarea termenului pentru care au fost aleși.” sînt parte componentă a Constituției și asigurarea supremației lor asupra altor texte de legi ordinare sau organice este atribuția Curții Constituționale, or supremația Constituției este garantată de către Curtea Constituțională, definită de legiuitorul constituent ca unică autoritate de jurisdicție constituțională independentă în raport cu orice altă autoritate publică (HCC 2/2016). La caz, prin prisma atribuțiilor constituționale ale Curții Constituționale, ultima este chemată să asigure respectarea principiului supremației Constituției. Avînd în vedere incidența și impactul reglementărilor legislative contestate, nu este cazul în care ar fi să admitem că este o simplă situație cînd autoritatea investită cu funcții de aplicare a legii ar urma să pună în balanță un simplu conflict de norme juridice cu forță juridică diferită, or este un caz în care legiuitorul a adoptat legi vădit contrare textelor constituționale.

Incidența art. 20 în conjuncție cu art.115 din Constituție.

Crearea sistemului judecătoresc face tradițional obiectul reglementărilor constituționale și legale. Principiul legalității prezumă crearea instanțelor judecătorești prin lege și în conformitate cu dispozițiile ei, acestea având caracter permanent, un sediu stabil, cunoscut publicului, care să asigure accesul liber la justiție, având competența să judece cauzele în legătură cu care au fost sesizate; completul de judecată să fie compus în conformitate cu prevederile legii.

Astfel, temelia puterii judecătorești o constituie totalitatea instanțelor judecătorești de competențe diferite, formate conform prevederilor constituționale și legale, care activează independent de organele puterii reprezentative și puterii executive, având atribuții proprii exercitate în conformitate cu principiile și dispozițiile constituționale și legale.

Constituția, prin art. 115, în redacția inițială, statua că: „Justiția se înfăptuiește prin Curtea Supremă de Justiție, prin Curtea de Apel, prin tribunale și judecătorii. Pentru anumite categorii de cauze pot funcționa, potrivit legii, judecătorii specializate”. Legea Supremă nu stabilește structura întregului sistem judecătoresc. În sensul dispozițiilor constituționale, organizarea și funcționarea instanțelor judecătorești sunt de competența legislativului și necesită a fi reglementate prin lege organică.

Art. 20 din Constituție prevede dreptul oricărei persoane la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime, nicio lege nu poate îngreuna accesul la justiție. Perfecționarea continuă a cadrului legislativ a lărgit spectrul de litigii, pentru a căror soluționare persoanele sunt în drept să se adreseze justiției. Reglementările legale obligă judecătorul să protejeze drepturile și libertățile oricărei persoane în cadrul procedurilor judiciare.

Principiul organizării și funcționării puterii judecătorești poate fi definit ca „niște reguli cu caracter general, pe baza cărora sunt structurate și își exercită atribuțiile prevăzute de lege instanțele judecătorești, raporturile dintre ele, precum și relațiile pe care le stabilesc cu celelalte autorități ale statului, cu organizațiile private și cu cetățenii. Aceste reguli caracterizează spiritul organizării judiciare, conferă puterii judecătorești o fizionomie proprie și le generează activitatea. Principiile fundamentale ale organizării judiciare și funcționării justiției sunt comune tuturor instanțelor judecătorești, indiferent de natura acestora” (HCC nr. 7 din 18.03.2004).

Or, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a subliniat în special că, deși dreptul la o „instanță instituită de lege” garantat la articolul 6 paragraful 1 din CEDO constituie un drept autonom, nu este mai puțin adevărat că acesta are legături foarte strânse cu garanțiile de „independență” și de „imparțialitate”, în sensul acestei dispoziții. Astfel, instanța menționată a statuat, printre altele, că, deși cerințele instituționale prevăzute la articolul 6 paragraful 1 din CEDO urmăresc, fiecare, un scop precis care le conferă calitatea de garanții specifice unui proces echitabil, ele au în comun faptul că urmăresc respectarea principiilor fundamentale precum supremația legii și separarea puterilor, precizând cu privire la acest aspect că la baza fiecăreia dintre aceste cerințe se află imperativul menținerii încrederii pe care puterea judecătorească trebuie să o inspire justițiabilului și independența acestei puteri în raport cu alte puteri (Curtea EDO, 1 decembrie 2020, Hotărârea Ástráðsson împotriva Islandei, § 231 și 233).

În ceea ce privește procesul de numire a judecătorilor, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a arătat de asemenea că, având în vedere consecințele fundamentale pe care procesul menționat le implică pentru buna funcționare și pentru legitimitatea puterii judecătorești într-un

stat democratic guvernat de supremația legii, un asemenea proces constituie în mod necesar un element inerent noțiunii de „instanță instituită de lege”, în sensul articolului 6 paragraful 1 din CEDO, precizând totodată că independența unei instanțe, în sensul acestei dispoziții, se măsoară îndeosebi prin modul în care au fost numiți membrii acesteia (*Hotărârea Ástráðsson împotriva Islandei, § 227 și 232*).

Incidența art. 20 din Constituție care prevede dreptul oricărei persoane la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești **competente** împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime, este cu atât mai mare cu cât la caz acest drept poate fi iremediabil îngădit prin faptul că o instanță ne-competentă este chemată să se expună asupra măsurii preventive care limitează drepturile inculpatului prevăzute de Constituția Republicii Moldova și Convenția europeană a drepturilor omului.

Or, conform art. 81 alin. (3) din Constituție, asupra măsurii preventive care limitează un drept prevăzut de Constituție (dreptul la libera circulație) al lui Igor Dodon, ex-președinte al Republicii Moldova, urmează să se expună o autoritate de rang constituțional prin care se înfăptuiește justiția – Curtea Supremă de Justiție, tot această instanță este unica competentă conform Constituției să judece cauzele penale în care este acuzat un Președinte al țării. Autorii sesizării sînt de părere că instanța de judecată nu reprezintă sediul autorității sau pur și simplu denumirea ei, magistrații compun instanța de judecată și reprezintă chintesența ei. Prezența temporară în corpul de magistrați a Curții Supreme a unor magistrați cu funcții permanente în instanțe de judecată de rang inferior duce la aceea că este încălcată competența constituțională a Curții Supreme de Justiție. Magistrații temporar desemnați din instanțe de rang inferior rămîn a fi magistrați ai acelor instanțe și nu sînt magistrați ai Curții Supreme de Justiție inamovibili. Prin urmare, Curtea Supremă de Justiție compusă temporar din magistrați din Curtea de Apel Chișinău, Judecătoria Bălți, Judecătoria Chișinău, Judecătoria Criuleni nu este o instanță de judecată supremă competentă conform art. 20 și 81 din Constituție să se expună asupra acuzațiilor aduse unui șef de stat sau ex-șef de stat sau să aplice/prelungască măsura preventivă cu ingerință în drepturile constituționale ale persoanei acuzate.

Incidența articolului 116 din Constituție.

Apreciem că potrivit Principiilor fundamentale (ONU) privind independența sistemului judiciar, independența puterii judecătorești trebuie garantată de către stat și consacrată prin Constituție sau prin legile țării. Este de datoria tuturor guvernelor și a celorlalte instituții de a respecta și supraveghea independența corpului de judecători. Aceste Principii prevăd în mod expres, prin art. 11, că „durata mandatului judecătorilor, independența acestora, siguranța lor, remunerația corespunzătoare, condițiile de muncă, pensiile și vârsta de pensionare sunt în mod adecvat garantate prin lege. Judecătorilor, indiferent dacă au fost numiți sau aleși, trebuie să li se garanteze inamovibilitatea până la vârsta obligatorie de pensionare sau până la expirarea duratei mandatului, acolo unde este cazul”.

De asemenea, Carta europeană privind statutul judecătorilor prevede că statutul judecătorilor urmărește să asigure competența, independența și imparțialitatea pe care, în mod legitim, orice persoană le așteaptă de la instanțe și de la fiecare judecător, căruia îi este încredințată apărarea drepturilor sale. Statutul exclude orice dispoziție și orice procedură de

natură să altereze încrederea în această competență, independență și imparțialitate. Asigurarea independenței efective a judecătorilor este necesară întăririi supremației dreptului și apărării drepturilor și libertăților individuale în cadrul statelor democratice.

În Hotărârile Curții Constituționale nr.10/1997 și nr.35/1997, a fost statuat că practica demonstrează că independența justiției nu creează și menține întotdeauna în mod automat independența corpului judecătoresc. Independența justiției trebuie recunoscută și respectată de către toate cele trei puteri: „Independența judecătorului este determinată, în primul rând, de raporturile acestuia cu celelalte autorități publice. Judecătorul nu se află și nu trebuie să se afle în raport de subordonare față de alte autorități publice, oricare ar fi acestea și indiferent de statutul lor ierarhic în stat“.

Inamovibilitatea este o puternică garanție a independenței judecătorului, fiind o măsură de protecție a acestuia. Printre condițiile minime pentru independența justiției se menționează siguranța funcției, care include modul în care sunt numiți judecătorii; durata mandatului, o protejare față de amestecul arbitrar sau discreționar al executivului sau al altei autorități competente în procedura de numire; condițiile de exercitare a funcției; existența garanțiilor împotriva presiunilor externe; împrejurarea dacă instanța este percepută ca fiind independentă.

Inamovibilitatea înseamnă dreptul pe care îl au persoanele ce dețin funcția de judecător de a fi protejate față de orice măsură arbitrară care privește: îndepărtarea lor din funcție, retrogradarea, transferarea sau chiar promovarea, fără consimțământul persoanei în cauză.

Principiile fundamentale (ONU) privind independența sistemului judiciar stabilesc că judecătorilor, indiferent dacă au fost numiți sau aleși, trebuie să li se garanteze inamovibilitatea până la vârsta obligatorie de pensionare sau până la expirarea duratei mandatului, acolo unde este cazul. Promovarea judecătorilor, acolo unde un asemenea sistem există, ar trebui să se bazeze pe factori obiectivi, și în special pe abilități, integritate și experiență.

În Hotărârea Curții Constituționale nr.12 din 12 mai 2016, Înalta Curte a statuat că:

38. conform jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, organul care asigură accesul la justiție în condițiile unui proces echitabil nu trebuie să fie numai o instanță instituită prin lege, ci una independentă și imparțială. În evaluarea acestor criterii ale procesului echitabil, Curtea Europeană a statuat că scopul cerinței „instituit prin lege” din articolul 6 al Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale este de a asigura că „organizarea judecătorească în cadrul unei societăți democratice nu depinde de discreția executivului, ci este statuată prin lege de către Parlament” (Zand v. Austria, cererea nr.7360/76, Raportul Comisiei din 12 octombrie 1978). În acest sens, expresia „instituită de lege” din articolul 6 al Convenției se referă nu doar la baza legală a existenței „instanței”, ci și la componența ședinței în fiecare cauză (Posokhov v. Federația Rusă, hotărâre din 4 martie 2003, §39). Clauza instituirii prin lege a unei instanțe trebuie să satisfacă o serie de condiții cum ar fi independența membrilor săi și durata mandatului lor, imparțialitatea și existența garanțiilor procedurale (Coëme și alții v. Belgia, hotărâre din 20 iunie 2000, §99).

49. în privința judecătorilor CSJ, Curtea trebuie să țină cont de circumstanțele de fapt ale imposibilității transferului altor judecători la CSJ și de acțiunea întârziată a Parlamentului privind numirea în funcție a judecătorilor, în anumite cazuri, realitate relevantă și de autorul sesizării. În

acest sens, Curtea constată situația net diferită în care se află judecătorii instanței supreme, în comparație cu ceilalți judecători de drept comun.

51. Orice inacțiune sau acțiune întârziată a Parlamentului în procedura numirii în funcție a judecătorilor Curții Supreme de Justiție este contrară principiului loialității constituționale, pentru că periclitează una dintre valorile fundamentale ale Constituției: preeminența dreptului. Concluzia se referă și la autoritățile implicate în procedura numirii judecătorilor instanțelor inferioare.

53. Curtea subliniază că, în acest caz, soluția care salvgardează această valoare presupune lipsa oricărui impediment în activitatea instanței supreme și, deci, o nealterare a caracterului echitabil al proceselor. Așadar, procedura diferită de numire în funcție a judecătorilor CSJ determină posibilitatea extinderii mandatului și după ce intervine vacanța funcției, până la înlocuirea lor, pentru a nu fi create impedimente pentru funcționarea eficientă a acestei autorități.

Totodată, Curtea Europeană a subliniat că de inamovibilitatea judecătorilor beneficiază toți justițiabilii cărora articolul 6 din Convenție le garantează dreptul la o „instanță independentă” (a se vedea, de exemplu, Campbell și Fell v. Regatul Unit, hotărârea din 28 iunie 1984, §80; Cooper v. Regatul Unit, hotărârea din 16 decembrie 2003, §118; Fruni v. Slovacia, hotărârea din 21 iunie 2011, §145).

Deciziile privind selecția și cariera judecătorilor trebuie să se întemeieze pe criterii obiective prestabilite de lege sau de către autoritățile competente. Astfel de decizii trebuie să se bazeze pe merit, având în vedere calificările, abilitățile și capacitatea necesară pentru a judeca prin aplicarea legii în același timp cu respectarea demnității umane. Autoritatea care ia decizii privind selecția și cariera judecătorilor trebuie să fie **independentă de puterile executivă și legislativă**. Procedurile lor trebuie să fie transparente, iar motivele care au stat la baza deciziilor să fie puse la dispoziția candidaților care formulează o asemenea cerere. Un candidat respins trebuie să aibă dreptul de a contesta decizia sau, cel puțin, procedura prin care a fost luată decizia (Rec (2010)12, Capitolul VI).

Relevantă fiind Hotărârea Curții Constituționale nr. 23/2011, în care s-a statuat că prin aplicarea articolului 116 alin.(4) din Constituție, poate fi exercitată competența Parlamentului la numirea judecătorilor, președintelui și vicepreședinților Curții Supreme de Justiție, pentru a se respecta principiul constituțional al separației și colaborării puterilor în stat. O **abordare contrară** a semnificației intervenției Parlamentului în procesul de numire în funcție a președintelui, vicepreședinților și judecătorilor Curții Supreme de Justiție ar aduce atingere valorilor, regulilor și principiilor constituționale privind separația puterilor și independența justiției.

Tot aici, prin prisma independenței judecătorilor din instanțele de fond detașați la Curtea Supremă de Justiție menționăm:

Conceptul justiției imparțiale – care este strâns legat de independența judecătorului propriu – zis, or, instanța nu este instituția, ci magistratul. Astfel, imparțialitatea este esențială pentru îndeplinirea adevărată a funcției judiciare. Ea privește nu doar hotărârea adoptată, ci și întreg procesul prin care se ajunge la respectiva hotărâre.

În jurisprudența CtEDO, imparțialitatea este definită ca absența prejudecății sau a oricărei idei preconcepute cu privire la soluționarea unui proces. Principiile fundamentale referitoare la

independența sistemului judiciar adoptate de ONU în 1985, precizează că justiția trebuie să hotărască în cauzele aduse în fața ei pe baza faptelor și în conformitate cu legea, fără restricții, fără influențe nedorite, amăgiri, presiuni, amenințări sau amestecuri, direct or indirecte, ale nimănui indiferent de motiv (a se vedea art. 2). Or, asta presupune că independența se realizează prioritar prin imparțialitate. Firește, cele două noțiuni nu se suprapun, deoarece independența se raportează, în principal, la relația puterii judecătorești cu celelalte puteri decît judecătorească, precum și cu părțile în procesul îmfăptuirii justiției.

Imparțialitatea este în mod inevitabil, o consecință a principiului independenței judecătorilor și al supunerii lor numai legii. Un judecător imparțial este cel care menține balanța și judecă fără frică sau favoare.

În speță – transferarea judecătorilor ordinari la CSJ, presupune pe deoparte o favoare din partea politicului, iar pe de altă parte frică de fenomenul precum este vetting-ul.

Pe această cale, **imparțialitatea obiectivă** – presupune determinarea faptului dacă, indiferent de conduita personală a judecătorilor, unele împrejurări sau fapte ce se pot verifica autorizează punerea în discuție a imparțialității lor. Așa dar, CtEDO a subliniat în jurisprudența sa că în aprecierea imparțialității obiective aparențele au rol deosebit, deoarece într-o societate democratică tribunalele trebuie să inspire justițiabililor deplină încredere. Dacă există o minimă aparență de lipsă de obiectivitate, judecătorul este dator să se abțină de la judecare inclusiv din motive de interes personal, afinitate, rudenie, dușmănie, frică.

În ceea ce privește, **imparțialitatea subiectivă** – reprezintă forul interior al judecătorului și în acest caz Curtea Europeană a statua că ea se prezumă pînă la proba contrarie (cauza Piersack v. Belgia, par.30).

În ceea ce privește independența **funcțională** – presupune că organele care judecă să nu aparțină executivului sau legislativului, respectiv instanțele judecătorești să fie independente în exercitarea funcțiilor lor, deci să nu fie supuse ingerințelor din partea puterii legislative, executive, a organizațiilor ne-statale sau a justițiabililor.

În lumina jurisprudenței CtEDO, tribunalele trebuie să aibă aparențe exterioare de independență, adică acea aplicare practică a adagiului „justice must not only be done, it must also be seen to be done”. Soluția a fost confirmată prin atribuirea unui rol important conferit principiului aparenței de independență (De Cubber v. Belgia, Langhorger v. Suedia).

Mai mult ca atît, **independența personală** – care vine să întărească independența funcțională, se raportează la un judecător determinat care s-ar putea să se confrunte cu imixțiuni în activitatea sa, ca urmare a abuzurilor sau „fructului otrăvit” oferit de alte puteri, inclusiv prin promisiuni de numire în altă funcție – de conducere sau la o instanță superioară, sau cu eventuale amenințări cu sancțiuni.

Cu privire la **obstrucționarea justiției** - care se produce nu numai prin influența cu caracter partizan, ci se poate prezenta în forme variate, unele foarte subtile și este posibil să provină din mai multe surse: de ex. puterea legislativă prin **excesul de reglementare, modificare repetată a legii**, ne-corelarea, ne-sistematizarea, paralelisme și duble standarde legislative – toate aceste fiind atestate în speță – sunt de natură să oferteze calitatea actului de justiție, judecătorul fiind împiedicat să acționeze independent, **fiind or convins or restrîns**.

Incidența art.122 din Constituție, prin prisma actualei componențe a Consiliului Superior al Magistraturii.

Administrarea justiției și independența justiției sunt două compartimente interdependente, legătura indisolubilă dintre ele fiind determinată de un scop unic fundamental – înlăptuirea unei justiții efective. Printre condițiile independenței justiției este menționată independența instituțională: adică independența în ceea ce privește chestiunile administrative legate direct de exercitarea funcției judecătorești. **Nici o forță din exterior nu poate fi abilitată să se amestece în chestiunile ce țin direct și imediat de atribuțiile de judecată**, de exemplu, constituirea completelor de judecată, organizarea ședințelor de judecată, numirea dosarelor spre soluționare.

Carta europeană privind statutul judecătorilor stipulează că, în privința oricărei decizii ce poate afecta selecția, alegerea, numirea, desfășurarea carierei sau încetării mandatului unui judecător, statutul prevede **intervenția unei instanțe independente de puterea executivă și puterea legislativă, care să cuprindă cel puțin o jumătate dintre judecătorii aleși de către egalii lor, în concordanță cu modalități care să garanteze reprezentarea cea mai largă a acestora** (p. 1.3).

Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) menționează că în ultimii ani s-a recunoscut într-o oarecare măsură nevoia pentru asigurarea crescândă a independenței și imparțialității judiciare; au fost înființate organisme independente pentru a proteja sistemul judecătoresc de amestecuri partizane (Avizul nr. 3, art. 15).

Or, în speță caracterul neconstituțional al formării și componenței actualului CSM a fost argumentat în sesizările precedente prezentate Curții Constituționale, în aceste condiții se conturează declanșarea principiului „fructului pomului otrăvit” (*Silverthorne Lumber Co. c. SUA, Nardone c. SUA, Wong Sun c. SUA*). Toate aceste în condițiile în care, norma criticată în prezenta sesizare prevede că: „Consiliul Superior al Magistraturii poate transfera, cu titlu temporar, prin derogare de la prevederile Legii nr.544/1995 cu privire la statutul judecătorului, din instanțele de nivel inferior judecători care corespund criteriilor legale de ocupare a funcției de judecător al Curții Supreme de Justiție.”

Incidența articolului 23 din Constituție.

Cu referire la **condițiile de calitate a legii**, subliniem faptul că potrivit art.1 alin.(3) din Constituție, Republica Moldova este un stat de drept și democratic, iar în jurisprudența sa constantă Curtea Constituțională reiterează importanța principiului statului de drept pentru o societate democratică.

Or, în speță, articolul criticat, pe lângă caracterul său interpretabil și discreționar, mai operează cu sintagme precum: „grav”, „poate afecta”, „poate transfera”, despre care Înalta Curte, în spețe similare s-a expus critic – declarând normele drept neconstituționale.

În acest sens, fiind sesizată să aprecieze constituționalitatea unor legi în spețe similare, prin prisma criteriilor de calitate pe care trebuie să le îndeplinească o lege Curtea Constituțională (Hotărârea nr. 24 din 17 octombrie 2019) a statuat că nici jurisprudența în materie nu a dezvoltat pentru noțiunile criticate un înțeles care să constituie un reper obiectiv în funcție de care să poată fi apreciat conținutul acesteia.

Curtea a reamintit că preeminența dreptului presupune, inter alia, asigurarea legalității și a certitudinii juridice (Raportul privind preeminența dreptului, adoptat de către Comisia de la Veneția la cea de-a 86 sesiune plenară, 2011, § 41).

Curtea Europeană a subliniat în jurisprudența sa că expresia „prevăzută de lege” presupune, între altele, ca legea să întrunească standardul calității, i.e. ca aceasta să fie accesibilă și previzibilă (Rohlena v. Cehia [MC], 27 ianuarie 2015, § 50; Vasiliauskas v. Lituania [MC], 20 octombrie 2015, § 154; Koprivnikar v. Slovenia, 24 ianuarie 2017, § 48). De altfel, Curtea notează că și articolul 23 alin.(2) din Constituție implică adoptarea de către legislator a unor legi accesibile și previzibile.

Condiția accesibilității presupune ca textele de lege să poată fi cunoscute de către destinatari. Orice persoană trebuie să poată dispune de informații privind normele juridice aplicabile într-un caz concret (Khlyustov v. Rusia, 11 iulie 2013, § 68). Accesibilitatea legii are în vedere aducerea la cunoștința publică a actelor normative și intrarea în vigoare a acestora, care se realizează în baza articolului 76 din Constituție, legea publicându-se în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Curtea Europeană a menționat că, deși certitudinea este dezirabilă, aceasta ar putea antrena o rigiditate excesivă (Del Rio Prada v. Spania [MC], 21 octombrie 2013, §§ 92, 93). Nevoia de a evita rigiditatea excesivă și de a ține pasul cu circumstanțele în schimbare presupune exprimarea unor legi în termeni care sunt, într-o mai mare sau mai mică măsură, vagi, iar interpretarea și aplicarea unor asemenea reglementări depinde de practică (Kokkinakis v. Grecia, 25 mai 1993, § 40). Pe de altă parte, utilizarea unor concepte și a unor criterii prea vagi în interpretarea unei prevederi legislative conduce la incompatibilitatea acesteia cu exigențele clarității și previzibilității, în privința efectelor sale (Liivik v. Estonia, 25 iunie 2009, §§ 96–104).

De asemenea, pentru ca legea să îndeplinească cerința previzibilității, ea trebuie să precizeze cu suficientă claritate întinderea și modalitățile de exercitare a puterii de apreciere a autorităților în domeniul respectiv, ținând cont de scopul legitim urmărit (Sissanis v. România, 25 ianuarie 2007, § 66). O putere discreționară care nu este delimitată, chiar dacă face obiectul controlului judiciar din punct de vedere formal, nu trece de testul previzibilității. Aceeași concluzie este valabilă și pentru puterea discreționară nelimitată a instanțelor judecătorești (HCC nr.28 din 23 noiembrie 2015, § 61).

Curtea Constituțională a reținut constant că principiul legalității și al certitudinii juridice este esențial pentru garantarea încrederii în statul de drept și constituie protecție împotriva arbitrarului. Or, asigurarea respectivelor principii obligă statul să legifereze într-o manieră clară și previzibilă normele de drept adoptate.

Așa dar, adoptarea de către legiuitor a actelor legislative accesibile, previzibile și clare se impune prin prisma art.23 alin. (2) din Legea supremă.

În Hotărârea Curții Constituționale nr. 26 din 23 noiembrie 2010, a fost statuat că pentru a corespunde celor trei criterii de calitate – accesibilitate, previzibilitate și claritate – norma de drept trebuie să fie formulată cu suficientă precizie, astfel încât să permită persoanei să decidă asupra conduitei sale și să prevadă, în mod rezonabil, în funcție de circumstanțele cauzei, consecințele acestei conduite. În caz contrar, cu toate că legea conține o normă de drept care aparent descrie conduita persoanei în situația dată, persoana poate pretinde că nu-și cunoaște

drepturile și obligațiile. Într-o astfel de interpretare, norma ce nu corespunde criteriilor clarității este contrară art.23 din Constituție, care statuează obligația statului de a garanta fiecărui om dreptul de a-și cunoaște drepturile.

Necesitatea examinării calității legii de către autoritățile publice ale Republicii Moldova a fost evidențiată și în jurisprudența CtEDO pe mai multe cauze (Busuioc v. Moldova , Guțu v. Moldova). Astfel, în cauza Guțu v. Moldova, §66 (Guțu v. Moldova nr.20289/02, 7 iunie 2007): „...expresia „prevăzută de lege” nu presupune doar corespunderea cu legislația națională, dar, de asemenea, se referă la calitatea acelei legislații (a se vedea Half ord v. the United Kingdom, Reports 1997-III, p.1017, §49). Legislația națională trebuie să indice cu o claritate rezonabilă scopul și modalitatea de exercitare a discreției relevante acordate autorităților publice, pentru a asigura persoanelor nivelul minim de protecție la care cetățenii au dreptul în virtutea principiului preeminenței dreptului într-o societate democratică (a se vedea Domenichini v. Italy, Reports 1996-V, p.1800, §33)”

Totodată, CtEDO în jurisprudența sa a menționat că nu poate fi considerate „lege” decît o normă enunțată cu suficientă precizie, pentru a permite individului să-și corecteze conduita. În special, o normă este previzibilă atunci cînd oferă o anume garanție contra atingerilor arbitrare ale puterii publice (Amman vs. Elveția 2000).

În Hotărârea nr. 26 din 27 septembrie 2016, a fost statuat cu titlu de principiu că la elaborarea unui act normativ legiuitorul trebuie să respecte normele de tehnică legislativă pentru ca acesta să corespundă exigențelor de calitate. Astfel, pentru a exclude orice echivoc, textul legislativ trebuie să fie formulat clar, fluent și inteligibil, fără dificultăți sintactice și pasaje obscure.

Curtea reține că previzibilitatea și claritatea constituie elemente sine qua non ale constituționalității unei norme, care în activitatea de legiferare acestea nicidecum nu pot fi omise.

În ceea ce privește *metoda derogării legislative*, la care sa recurs pentru reglementarea normei criticate, subliniem că.

Derogarea reprezintă o soluție legislativă care se abate de la o normă generală în virtutea unor circumstanțe de fapt. Or, această tactică reprezintă în esență o anaterie de la o reglementare în vigoare, care este circumstanțială la un anume caz.

Derogarea instituie un regim paralel și diferit față de cel al normei generale, aplicabil într-un anumit caz sau într-un număr mic de cazuri.

Astfel, în special pe segmentul reglementărilor în sectorul justiției, nu doar derogările, ci și oricare ale modificări „planificate” sunt în măsură să obstrucționeze justiția, cu atît mai mult, în speță derogarea operată, vine pe de o parte cu „stimulente” – promovare non-regulamentară în cariera magistratului, cît și constrîngerea privind omisiunea sau eventual „penalizarea” în eventuala procedură de vetting.

Adițional în suportul criticilor de neconstituționalite.

Formarea Curții Supreme de Justiției în formatul reglementat de norma criticată în prezenta sesizare ne indică spre cauza *Besnik Cani v. Albania nr.347/20*, prin care CtEDO a confirmat că

participarea la judecarea cauzei a unui judecător numit în funcție cu abateri de la legislație încalcă dreptul la un tribunal stabilit prin lege – art.6 al CeEDO.

84. În ceea ce privește noțiunea de „tribunal”, pe lângă cerințele care decurg din jurisprudența constantă a Curții, Curtea a subliniat importanța primordială a unui proces riguros de numire a judecătorilor pentru a se asigura că cei mai calificați candidați – în termeni atât de competență tehnică, cât și de integritate morală – sunt numiți în funcții judiciare. Curtea a reținut că cu cât un tribunal este plasat mai sus în ierarhia judiciară, cu atât mai exigente ar trebui să fie criteriile de selecție aplicabile. În opinia Curții, o astfel de selecție bazată pe merit nu asigură numai capacitatea tehnică a unui organ judiciar de a face justiție ca „tribunal”, dar este și esențială în ceea ce privește asigurarea încrederii publicului în sistemul judiciar.

85. În ceea ce privește termenul „înființat”, Curtea a constatat că procesul de numire a judecătorilor a constituit în mod necesar un element inerent al noțiunii „stabilit de lege”, având în vedere implicațiile sale fundamentale pentru buna funcționare și legitimitatea justiției în un stat democratic guvernat de statul de drept. În opinia Curții, încălcarea legii care reglementează procesul de numire judiciară ar putea face ca participarea judecătorului relevant la examinarea unei cauze să fie „neregulată”.

86. În ceea ce privește sintagma „de lege”, Curtea a clarificat că a treia componentă înseamnă și un „tribunal constituit în condițiile legii”. Ea a observat că legislația națională relevantă privind numirile judiciare ar trebui formulată în termeni fără echivoc, în măsura în care este posibil, pentru a nu permite interferențe arbitrare în procesul de numire

Scopului cerinței unui „tribunal instituit de lege” – și anume, de a asigura capacitatea justiției de a-și îndeplini atribuțiile fără ingerință nejustificată și, prin urmare, de a păstra statul de drept și separarea puterilor.

În cauza, **Catană vs. Republica Moldova**, Curtea Europeană a apreciat:

68. Curtea face trimitere la criteriile sale de evaluare a independenței și imparțialității Consiliului Superior al Magistraturii din Ucraina (*Oleksandr Volkov*, citată anterior, §§ 109-15, și *Denisov*, citată anterior, §§ 68-69). Ea reiterează că, în cazul procedurilor disciplinare împotriva judecătorilor, a subliniat necesitatea ca un număr important al membrilor organului disciplinar să fie ei înșiși judecători, fapt care oferă o anumită garanție de imparțialitate (*Oleksandr Volkov*, citată anterior, § 109, și *Xhoxhaj v. Albania*, nr. 15227/19, § 299, 9 februarie 2021).

70. Curtea și-a exprimat deja îngrijorarea atunci când membrii non-judecători constituiau o majoritate aptă să hotărască rezultatul unei proceduri disciplinare referitoare la un magistrat (*Oleksandr Volkov*, citat anterior, §§ 109-11, și *Grzęda*, citat anterior, § 305 *in fine*).

71. ... De asemenea, aceasta a constatat că colegiul disciplinar trebuia să examineze cauzele cu care a fost sesizat în prezența a cel puțin două treimi din membrii săi și că, în cele două proceduri disciplinare împotriva reclamantei, aceștia erau într-un număr de nouă și, respectiv, șapte (a se vedea paragrafele 8 și 16 de mai sus). În prezenta cauză, Curtea observă că Guvernul nu și-a justificat afirmațiile potrivit cărora judecătorii erau majoritari în cadrul formațiunilor colegiului disciplinar care s-au pronunțat în cele două proceduri.

75. ... În această privință, ea reamintește importanța noțiunii de separare a puterii executive de autoritatea judiciară în jurisprudența sa (*Ramos Nunes de Carvalho e Sá*, citat anterior, § 144, *Xhoxhaj*, citat anterior, § 295, și *Grzęda*, citat anterior, § 304). Ea consideră că

prezența, chiar dacă doar pasivă, a unui membru al Guvernului în cadrul unui organ abilitat să impună sancțiuni disciplinare judecătorilor este, în sine, extrem de problematică în lumina exigențelor articolului 6 din Convenție și, în special, a exigenței privind independența organului disciplinar (a se vedea, de asemenea, în acest sens, preocupările Comisiei de la Veneția și ale Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni menționate la paragraful 33 și, respectiv, 36 de mai sus).

81. Pe de altă parte, Curtea nu este în măsură să conchidă, având în vedere elementele de care dispune, că a existat un proces clar și transparent de selecție a candidaților supuși votului în Parlament. În această privință, ea are în vedere, de asemenea, preocuparea GRECO referitoare la lipsa unei proceduri echitabile și transparente de selecție a membrilor non-judecători ai CSM (paragraful 92 din raportul GRECO citat la paragraful 35 de mai sus).

82. În aceste condiții, Curtea constată că procesul de selecție a profesorilor titulari de drept nu a oferit suficiente garanții de independență.

83. Toate elementele de mai sus sunt suficiente pentru ca Curtea să considere că exigențele privind independența și imparțialitatea nu au fost îndeplinite în prezenta cauză de către CSM, care s-a pronunțat asupra cauzei reclamantei (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Oleksandr Volkov*, citată anterior, § 117, și *Denisov*, citată anterior, § 72).

Astfel **CtEDO a hotărât în unanimitate, încalcarea articolului 6 din Convenție.**

Complementar, în cauza ***Grzeđa v Polonia***, CtEDO a concluzionat că:

Condiția asigurării independenței consiliilor judiciare a fost confirmată în recomandările Comitetului Miniștrilor, ca și în recomandările altor organe ale Consiliului Europei. Pe baza standardelor relevante ale Consiliului Europei, autonomia unui consiliu judiciar în chestiunile privind numirile judecătorilor trebuia protejată de uzurparea sa de către puterile legislativă și executivă, iar independența sa trebuia garantată. Mai mult, s-a recomandat ca nu mai puțin decât jumătate din membrii consiliilor judiciare să fie judecători aleși de semenii lor.

Deși exista o practică larg răspândită, aprobată de Consiliul Europei, de a institui un consiliu judiciar ca autoritate responsabilă de selecția judecătorilor, în acest sens nu exista o condiție explicită în Convenție. În opinia Curții, indiferent de sistemul ales de statele membre, acestea trebuiau să-și respecte obligația de a garanta independența judecătorilor. În consecință, acolo unde era instituit un consiliu judiciar, autoritățile statale erau obligate să-i asigure independența de puterile executivă și legislativă pentru a salvagarda, *inter alia*, integritatea procesului de numire a judecătorilor. Statele erau libere să adopte un asemenea model ca mijloc de asigurare a independenței judecătorești, dar nu îl puteau instrumenta astfel încât să submineze această independență.

De vreme ce Convenția nu împiedica statele să ia deciziile legitime și necesare pentru reformarea sistemului judecătoresc, reformele nu trebuiau să submineze independența judecătorilor și a organelor lor de administrare. În lumina principiilor subsidiarității și responsabilității partajate, sarcina părților contractante de asigurare a independenței judecătorești avea o importanță crucială, de vreme ce sistemul Convenției nu putea funcționa în mod adecvat fără judecători independenți.

Membrii judiciarului ar trebui să se bucure – așa cum o fac alți cetățeni – de protecție față de arbitrariul legislativului sau al executivului, și doar controlul unei autorități judiciare

independente al legalității unei măsuri ca înlăturarea din funcție era apt să facă efectivă o asemenea protecție. Cu alte cuvinte, cea de-a doua condiție a testului *Vilho Eskelinen* nu a fost îndeplinită.

Curtea a subliniat, în continuare, nevoia de protejare a autonomiei consiliului judiciar, în special în chestiunile privind numirile în funcție a judecătorilor, de uzurparea de către puterile legislativă și executivă, și rolul său de bastion împotriva influenței politice asupra puterii judecătorești. La evaluarea justificării excluderii accesului la un tribunal în privința statutului de membru al organelor de administrare judecătorească, era necesar să se țină cont de interesul public puternic de menținere a independenței judecătorilor și a preeminenței dreptului. Curtea a mai avut în vedere contextul general al diferitelor reforme întreprinse de Guvernul Poloniei – cu privire la care acest caz reflecta doar un aspect problematic. Întreaga succesiune a evenimentelor din Polonia demonstra foarte clar că reformele judiciare succesive urmăreau slăbirea independenței judecătorești, începând cu neregulile grave de la alegerea judecătorilor Curții Constituționale din decembrie 2015, apoi, în particular, remodelarea CNJ și instituirea de noi camere în cadrul Curții Supreme, odată cu extinderea controlului ministrului Justiției asupra tribunalelor și creșterea rolului său în chestiunile de disciplină judiciară. Ca rezultat, puterea judecătorească – o ramură autonomă a puterii statale – a fost expusă ingerinței din partea puterilor executivă și legislativă și a fost, așadar, slăbită în mod substanțial. Cazul reclamantului reprezenta o exemplificare a acestei tendințe generale. În consecință, având în vedere lipsa controlului judecătoresc în acest caz, statul reclamat a afectat însăși esența dreptului reclamantului de acces la un tribunal.

Cu privire la argumentarea necesității suspendării normei în vederea evitării prejudiciilor și consecințelor negative iminente.

Astfel, intensitatea și posibilele prejudicii și consecințe negative iminente și ireparabile ale riscului invocate rezidă în următoarele:

Funcționarea Curții Supreme de Justiție în formatul normei criticate atrage după sine abateri de la standardele Convenției Europene a Drepturilor Omului, în speță art.6. Or, asemenea riscuri atrag după sine potențiala condamnare a Republicii Moldova la CtEDO, în lumina precedentelor descrise în prezenta sesizare.

Formatul propus de norma criticată permite declanșarea imediată a procedurii de „transferare” a judecătorilor la CSJ, fapt care atrage după sine efecte ireversibile. Or, la etapa actuală Înalta Curte încă nu s-a pronunțat în privința constituționalității respectivei norme.

Judecarea cauzelor în recurs de către judecători ai instanțelor de fond, reprezintă un nonsense juridic inclusiv din perspectiva art.20 și art.115 din Constituție, fapt care afectează modalitatea constituirii unei asemenea instanțe.

Prin urmare atestăm că norma criticată afectează și se referă la domeniile stabilite la articolul 251 alin. (2) din Legea citată și articolul 71 alin.(2) din Codul Jurisdicției Constituționale.

Or, rațiunea măsurii suspendării acțiunii unor acte normative contestate constă în evitarea unor prejudicii și consecințe negative iminente (DCC nr. 1 din 4 ianuarie 2021, § 9; DCC nr. 21 din 16 februarie 2021, § 6).

Complementar, prin prisma competențelor stabilite atât în Constituție, norma atrage după sine eludarea competențelor privind cariera judecătorilor, în special a concursurilor pentru suplinirea funcțiilor vacante de judecător al Curții Supreme de Justiție.

Acest gen de dispute de drept public pot implica și latura civilă a dreptului la un proces echitabil, dacă aspectele de drept privat predomină față de cele de drept public, date fiind consecințele directe pentru un drept civil patrimonial sau ne-patrimonial. Mai mult, operează o prezumție generală potrivit căreia în litigiile obișnuite de muncă care-i implică pe membrii funcțiilor publice, inclusiv pe judecători, există asemenea consecințe directe pentru drepturile cu caracter civil (*a se vedea Denisov v. Ucraina [MC], 25 septembrie 2018, § 53, precum și BESNIK CANI v. ALBANIA*).

Complementar, în Opinia separată pe Decizia nr.49/2023, judecătorul constituțional afirmă: Cu privire la domeniul afectat de **articolul contestat, având în vedere faptul că acesta se referă la modul de constituire a unei autorități de rang constituțional** prin care se înfăptuiește justiția, iar conform prevederilor articolului 20 din Constituție, orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime, **soluția suspendării este necesară pentru a evita prejudiciile și consecințele negative iminente pentru drepturile și libertățile fundamentale ale omului** (a se vedea articolul 25¹ alin. (2) pct. 1) lit. b) din Legea cu privire la Curtea Constituțională; articolul 7¹ alin. (2) pct. 1) lit. b) din Codul jurisdicției constituționale). Astfel, riscurile afectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului se înscriu în temeiurile referitoare la „eventualele prejudicii și consecințe negative iminente și ireparabile ale aplicării prevederilor Legii contestate” stabilite în jurisprudența Curții Constituționale (a se vedea DCC nr. 137 din 7 decembrie 2020; DCC nr. 149 din 21 decembrie 2020).

Examinând *prima facie* sesizarea respectivă în partea ce ține de dispunerea suspendării, rețin, pe de o parte, că în cazul în care acțiunea prevederilor contestate nu va fi suspendată, acestea ar putea fi puse în aplicare și ar putea produce efecte asupra unei autorități publice de rang constituțional (*i.e.* Curtea Supremă de Justiție). Astfel, norma contestată **ar putea produce efecte asupra componenței și, drept consecință, asupra activității Curții Supreme de Justiție**, autoritate prin care, potrivit articolului 115 alin. (1) din Constituție, se înfăptuiește justiția.

În acest context, nu poate fi ignorat faptul că prin Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nr. 120/6 din 10 aprilie 2023[1] a fost anunțat un concurs pentru suplinirea, prin transfer temporar, a **12** (douăsprezece) posturi vacante de judecător la Curtea Supremă de Justiție. La 21 aprilie 2023 a fost publicată lista judecătorilor care au depus cereri privind transferul temporar în funcția de judecător la Curtea Supremă de Justiție.

Pe de altă parte, în cazul suspendării acțiunii prevederilor Legii contestate, în cadrul Curții Supreme de Justiție nu vor putea activa judecători transferați temporar în baza unei legi contestate în fața Curții Constituționale. Mai mult, transferarea unor judecători cu aplicarea articolului 21 alin. (8) teza I din Legea nr. 65 din 30 martie 2023 ar putea pune în discuție **chestiunea legalității desemnării lor** și, prin urmare, caracterul de „tribunal stabilit de lege” conform standardelor prescrise de articolul 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului și de jurisprudența Curții Europene. Prin urmare, suspendarea acțiunii prevederilor contestate **va putea elimina din discuție problema transferării judecătorilor pe baza unei proceduri care ar**

putea fi declarată neconstituțională (a se vedea, *mutatis mutandis*, DCC nr. 41 din 30 martie 2022, §§ 13-14).

Concluzii de neconstituționalitate:

1. Norma criticată este operată prin tehnica derogări legislative, care atât teoretic, cât și practic este admisă în condiții anumite, iar una dintre ele este să nu afecteze substanța normei de bază. Or, reglementările operate vin în opoziție conceptuală cu prevederile Legii nr.64/2023;

2. Prin norma criticată se instituie un mecanism deviant de transfer a judecătorilor la Curtea Supremă de Justiție, acesta fiind reglementat într-un format vitreg sistemului de promovare a magistraților, care este reglementat constituțional în formatul vertical (prin promovare) sau orizontal (la o instanță de același grad), toate acestea în condiții prevăzute de lege. Or, norma criticată intervine în sistemul de avansare a magistraților prin eludarea principiilor generale.

3. Deși Legea nr.64/2023 instituie un mecanism pentru evaluarea integrității magistraților care aspiră la funcția de judecător al CSJ, norma criticată vine cu scutiri/exceptii pentru magistrații detașați la CSJ.

4. Norma criticată contravine plenar articolelor 115 și 20 din Constituție în coroborare, eludând în esență formatul și ierarhia instanțelor naționale.

5. În formatul propus, norma criticată denotă încălcarea principiilor tehnicii legislative, în special pe dimensiunea calității și stabilității legii, instituind de altfel prevederi circumstanțiale, favorabile unei perioade de timp restrânse și unui grup de interese.

Urmare celor expuse, solicităm Înaltei Curți:

1. Admiterea spre examinare a prezentei sesizări;

2. Suspendarea acțiunii art. 21 alin. (8) din Legea nr.65 din 30 martie 2023 în partea de text: „[...] *Consiliul Superior al Magistraturii poate transfera, cu titlu temporar, prin derogare de la prevederile Legii nr.544/1995 cu privire la statutul judecătorului, din instanțele de nivel inferior judecători care corespund criteriilor legale de ocupare a funcției de judecător al Curții Supreme de Justiție. [...]*”;

3. Exercițarea controlului constituționalității și declararea drept neconstituționale a art. 21 aliniat (8) din Legea nr.65 din 30 martie 2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și a candidaților la funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție.

F. Lista documentelor relevante (dacă este cazul)⁶

⁶ În această parte a formularului, autorul excepției de neconstituționalitate va enumera documentele relevante (extrasul cu prevederile normative contestate, alte hotărâri sau decizii ale Curții Constituționale cu un obiect similar, alte hotărâri sau decizii cu obiect similar pronunțate de alte curți constituționale, jurisprudența relevantă a Curții Europene a Drepturilor Omului, studii de drept comparat), pe care le va anexa.

G. Declarația și semnătura autorului sesizării⁷

Declar pe propria onoare că informațiile prezentate Curții sunt veridice fapt pentru care semnez.

Petru Balan

Posturusu Nicolae

⁷ În această parte a formularului, autorul excepției de neconstituționalitate va declara pe propria sa onoare că informațiile prezentate Curții sunt veridice, semnând la final.

Dosarul nr. 1r – arest – 3/2023
1-23073497-01-1r/arest-23052023

Curtea Supremă de Justiție
ÎNCHEIERE

31 mai 2023

mun. Chișinău

Colegiul penal al Curții Supreme de Justiție în componență:
Președinte – Guzun Ion,
judecători – Talpă Boris, Daguța Sergiu,

examinând, în ședință publică cererea avocaților Balan Petru, Posturusu Nicolae și Vizdoga Ion, în numele inculpatului Dodon Igor, de ridicare a excepției de neconstituționalitate a prevederilor art. 21 alin. (8) din Legea 65 din 30.03.2023, privind evaluarea externă a judecătorilor și a candidaților la funcția de judecător la Curții Supreme de Justiție în partea care prevede că: *”În cazul în care buna funcționare a Curții Supreme de Justiție este grav afectată, din cauza numărului de posturi vacante, Consiliul Superior al Magistraturii poate transfera, cu titlu temporar, prin derogare de la prevederile Legii nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului, din instanțele de nivel inferior judecători care corespund criteriilor legale de ocupare a funcției de judecător al Curții Supreme de Justiție....”*,

Procedura de citare a fost legal îndeplinită.

În ședință s-au prezentat:

Procurorul Iarmaliuc Petru, care s-a pronunțat pentru respingerea cererii formulate.

Avocații Balan Petru, Posturusu Nicolae, Vizdoga Ion și inculpatul Dodon Igor, care au pledat pentru admiterea cererii și ridicarea excepției de neconstituționalitate.

A C O N S T A T A T :

1. La 31 mai 2023, în ședință publică în cadrul examinării în ordine de recurs, recursul declarat de către avocatul Balan Petru, în numele inculpatului Dodon Igor, asupra încheierii Curții Supreme de Justiție din 18 mai 2023 privind prelungirea măsurii preventive – obligarea de a nu părăsi țara – inculpatului Dodon Igor Nicolae acuzat de comiterea infracțiunilor prevăzute de art. 324 alin. (3) lit. a), b), c), art. 42 alin. (3), (5), 181² alin. (5) Cod penal, avocații Posturusu Nicolae, Balan Petru și Vizdoga Ion, au înaintat o cerere de ridicare a excepției de neconstituționalitate a unor prevederi din art. 21 alin. (8) din Legea nr. 65 din 30 martie 2023, privind evaluarea externă a judecătorilor și a candidaților la funcția de judecător al Curții

Supreme de Justiție, și anume a textului: „În cazul în care buna funcționare a Curții Supreme de Justiție este grav afectată, din cauza numărului de posturi vacante, Consiliul Superior al Magistraturii poate transfera, cu titlu temporar, prin derogare de la prevederile Legii nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului, din instanțele de nivel inferior judecători care corespund criteriilor legale de ocupare a funcției de judecător al Curții Supreme de Justiție.....”.

Prin aceeași cerere, avocații au solicitat și suspendarea procesului penal până la emiterea unei soluții de către Curtea Constituțională pe marginea sesizării anexate.

1.1 În motivarea cererii au indicat că, legea nr.65 din 30 martie 2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și a candidaților la funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție, care în articolul 21 aliniat (8) prevede: „în cazul în care buna funcționare a Curții Supreme de Justiție este grav afectată din cauza numărului de posturi vacante, Consiliul Superior al Magistraturii poate transfera, cu titlu temporar, prin derogare de la prevederile Legii nr.544/1995 cu privire la statutul judecătorului, din instanțele de nivel inferior judecători care corespund criteriilor legale de ocupare a funcției de judecător al Curții Supreme de Justiție...” instituie un mecanism temporar de „asigurare a funcționalității Curții Supreme de Justiției” în condiții contrare prevederilor Constituției.

În speță, textele legale menționate supra sunt contrar Constituției și nu există o hotărâre a Curții Constituționale de verificare a constituționalității acestui text legislativ.

Deși art. 7 din Codul de procedură penală prevede că ridicarea excepției de neconstituționalitate se dispune prin încheiere care nu se supune niciunei căi de atac și care nu afectează examinarea în continuare a cauzei, însă, până la pronunțarea Curții Constituționale asupra excepției de neconstituționalitate, dezbaterile judiciare se suspendă, totuși, în cazul acestei sesizări de neconstituționalitate suspendarea examinării cauzei penale în fond este necesară și imperativă din următoarele considerente:

Se pune în discuție constituționalitatea unor texte legale cu incidență directă în modul de compunere a instanței de judecată, fapt care afectează direct competența acestui complet de judecători de a continua examinarea cauzei penale în fond. Eventual, în cazul admiterii excepției de neconstituționalitate toate acțiunile procesuale efectuate de acest complet de judecători sunt lovite de nulitate absolută și vor trebui să fie reluate de alt complet de judecători. În cazul în care neconstituționalitatea ar viza un text din Codul penal sau alt text fără incidență directă asupra continuării examinării cauzei penale în fond, prevederile art. 7 alin. (3¹) ar fi fost aplicabile, însă la caz este supusă recursului constituțional înșăși compunerea instanței, fapt care afectează continuarea examinării cauzei penale. În acest sens apărătorii invocă și Opinia separată la Decizia nr. 49 din 28 aprilie 2023 prin care a fost respinsă cererea de suspendare a acțiunii articolului 21 alin. (8) teza

I din Legea nr. 65 din 30 martie 2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și a candidaților la funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție, depusă de domnii Vlad Batrîncea și Adrian Albu, deputați în Parlamentul Republicii Moldova, judecătorul constituțional dl Serghei Țurcan a reținut pe bună dreptate faptul că: "Examinând prima facie sesizarea respectivă în partea ce ține de dispunerea suspendării, rețin, pe de o parte, că în cazul în care acțiunea prevederilor contestate nu va fi suspendată, acestea ar putea fi puse în aplicare și ar putea produce efecte asupra unei autorități publice de rang constituțional (i.e. Curtea Supremă de Justiție). Astfel, norma contestată ar putea produce efecte asupra componenței și, drept consecință, asupra activității Curții Supreme de Justiție, autoritate prin care, potrivit articolului 115 alin. (1) din Constituție, se înlăptuiește justiția. În acest context, nu poate fi ignorat faptul că prin Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nr. 120/6 din 10 aprilie 2023[1] a fost anunțat un concurs pentru suplinirea, prin transfer temporar, a 12 (douăsprezece) posturi vacante de judecător la Curtea Supremă de Justiție. La 21 aprilie 2023 a fost publicată lista judecătorilor care au depus cereri privind transferul temporar în funcția de judecător la Curtea Supremă de Justiție[2]. Pe de altă parte, în cazul suspendării acțiunii prevederilor Legii contestate, în cadrul Curții Supreme de Justiție nu vor putea activa judecători transferați temporar în baza unei legi contestate în fața Curții Constituționale. Mai mult, transferarea unor judecători cu aplicarea articolului 21 alin. (8) teza I din Legea nr. 65 din 30 martie 2023 ar putea pune în discuție chestiunea legalității desemnării lor și, prin urmare, caracterul de „tribunal stabilit de lege” conform standardelor prescrise de articolul 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului și de jurisprudența Curții Europene. Prin urmare, suspendarea acțiunii prevederilor contestate va putea elimina din discuție problema transferării judecătorilor pe baza unei proceduri care ar putea fi declarată neconstituțională (a se vedea, mutatis mutandis, DCC nr. 41 din 30 martie 2022, §§ 13-14).....Cu privire la domeniul afectat de articolul contestat, având în vedere faptul că acesta se referă la modul de constituire a unei autorități de rang constituțional prin care se înlăptuiește justiția, iar conform prevederilor articolului 20 din Constituție, orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime, soluția suspendării este necesară pentru a evita prejudiciile și consecințele negative iminente pentru drepturile și libertățile fundamentale ale omului (a se vedea articolul 251 alin. (2) pct. 1) lit. b) din Legea cu privire la Curtea Constituțională; articolul 71 alin. (2) pct. 1) lit. b) din Codul jurisdicției constituționale). Astfel, riscurile afectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului se înscriu în temeiurile referitoare la „eventualele prejudicii și consecințe negative iminente și ireparabile ale aplicării prevederilor Legii contestate” stabilite în jurisprudența Curții Constituționale (a se vedea DCC nr. 137 din 7 decembrie 2020; DCC nr. 149 din 21 decembrie 2020)".

2 În ședința de judecată:

2.1 Avocatul Balan Petru a menționat că ei nu solicită suspendarea cauzei penale.

2.2 Inculpatul Dodon Igor, a susținut cererea de sesizare a Curții Constituționale înaintată și a indicat că ei nu solicită suspendarea cauzei penale.

2.3 Procurorul Iarmaliuc Petru a susținut că, urmează a se ține cont de faptul că la data de 18 mai 2023 în cadrul ședinței în care a fost examinat demersul cu privire la prelungire a măsurii preventive a fost depusă o cerere similară cu același obiect și aceleași circumstanțe.

3. Colegiul penal, verificând cererea privind ridicarea excepției de neconstituționalitate prin prisma condițiilor stipulate în art. 7 alin. (3¹) Cod de procedură penală, conchide că acestea urmează a fi admisă din următoarele considerente.

Potrivit prevederilor art. 7 alin. (3¹) Cod de procedură penală: *”La ridicarea excepției de neconstituționalitate și la sesizarea Curții Constituționale, instanța de judecată nu este în drept să se pronunțe asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității normelor contestate cu prevederile Constituției, limitându-se la verificarea întrunirii următoarelor condiții:*

a) obiectul excepției intră în categoria actelor prevăzute la art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituție;

b) excepția este ridicată de către una dintre părți sau de reprezentantul acesteia ori de către instanța de judecată din oficiu;

c) prevederile contestate urmează a fi aplicate în procesul judecării cauzei;

d) nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale având ca obiect prevederile contestate.”

Colegiul penal atestă că avocații contestă constituționalitatea a unor prevederi din art. 21 alin. (8) din Legea nr. 65 din 30 martie 2023, privind evaluarea externă a judecătorilor și a candidaților la funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție, și anume a textului: *„În cazul în care buna funcționare a Curții Supreme de Justiție este grav afectată, din cauza numărului de posturi vacante, Consiliul Superior al Magistraturii poate transfera, cu titlu temporar, prin derogare de la prevederile Legii nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului, din instanțele de nivel inferior judecători care corespund criteriilor legale de ocupare a funcției de judecător al Curții Supreme de Justiție....”*, cerere ce corespunde cerințelor stipulate în Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 09.02.2016 și art. 7 alin. (3¹) Cod de procedură penală, or, obiectul excepției intră în categoria actelor prevăzute la art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, excepția este ridicată de către reprezentanții inculpatului, prevederile contestate urmează a fi aplicate în procesul judecării cauzei și nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale având ca obiect prevederile contestate.

Referitor la solicitarea avocaților din cererea privind ridicarea excepției de neconstituționalitate cu privire la suspendarea procesului penal în prezenta cauză penală, Colegiul penal constată că în ședința de judecată atât avocatul Balan Petru cât și inculpatul Dodon Igor au indicat expres că ei nu solicită suspendarea procesului penal, astfel, Colegiul penal nu se v-a expune asupra acestei solicitări din cerere, or, autorii sesizării și inculpatul în ședința de judecată și-au retras această solicitare.

4. În conformitate cu prevederile art. 7 alin. (3), (3¹), (3²), 342 Cod de procedură penală, 24, 25 lit. d) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, art. 38 lit. d), 39 din Codul jurisdicției Constituționale, Colegiul penal,

DISPUNE :

Se admite cererea avocaților Balan Petru, Posturusu Nicolae și Vizdoga Ion, în numele inculpatului Dodon Igor, privind sesizarea Curții Constituționale cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate pentru a exercita controlul constituționalității dispozițiilor din art. 21 alin. (8) din Legea nr. 65 din 30.03.2023, privind evaluarea externă a judecătorilor și a candidaților la funcția de judecător la Curții Supreme de Justiție în partea care prevede că: *”În cazul în care buna funcționare a Curții Supreme de Justiție este grav afectată, din cauza numărului de posturi vacante, Consiliul Superior al Magistraturii poate transfera, cu titlu temporar, prin derogare de la prevederile Legii nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului, din instanțele de nivel inferior judecători care corespund criteriilor legale de ocupare a funcției de judecător al Curții Supreme de Justiție...”*

Se sesizează Curtea Constituțională cu privire la realizarea controlului constituționalității asupra celor invocate.

Încheierea nu se supune niciunei căi de atac.

Președinte

(semnătură)

Guzun Ion

Judecători

(semnătură)

Talpă Boris

(semnătură)

Daguța Sergiu

Copia corespunde originalului

Judecător

Talpă Boris